

УДК 911.3

Ю.І. Сологуб, асп.

**Управлінський аспект дослідження міських регіональних
систем розселення**

Y.I. Sologub

**Administrative aspect of research of the city
regional systems of settling apart**

У статті проаналізовано сучасні здобутки та підходи до питання управління системами розселення і проблем, що при цьому виникають.

Modern achievements and proper approaches to the question of management by the systems of settling apart and problems that here arise up was analyzed in this article.

Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві значно загострили питання організації управлінської діяльності як у самій державі так і в конкретних структурно-функціональних складових суспільно-економічного її життя, таких як системи розселення різних таксономічних рівнів.

Питання управління розвитком систем розселення на сьогоднішній день не є чимось новим, оскільки ще в радянський період йому приділялася значна увага, щоправда, виходячи з особливостей соціально-економічного розвитку держави в той час. Проте, наліз наукових робіт з даної проблеми свідчить про недостатність вивчення питання управління системами розселення в комплексному і системному плані. Натомість велику увагу було приділено управлінню системоформуючих її елементів, якими є міста та селища різних рангів [3]. Реалії сьогодення змусили посилити увагу на питанні залежності процесу управління розселенням від сучасних змін самого механізму державного управління та існуючої нині проблеми ефективності адміністративно-територіального устрою держави,

про що свідчать роботи О.В. Дімової, А.І. Доценка, В.В. Литвина, О.Г. Фролової та ряду інших [1,2,4,5].

Однак на сьогодні фактично є не вирішеною проблема оптимального управління розселенням, що включає питання оптимальності його механізму, чіткого визначення методологічної бази, ефективної роботи відповідних інституцій та збалансований розподіл між ними управлінських повноважень.

Таким чином, метою даної статті є аналіз сучасних здобутків і підходів до управління системами розселення та проблем, котрі з цим пов'язані.

Системоформуючим елементом міських регіональних систем розселення виступає місто. Однак виконуючи роль елемента, воно не є неподільним в організаційно-функціональному та структурному планах. На сьогодні місто постає як досить складна система котра оперує зворотніми взаємозв'язками і є саморегульованою. Крім того, керуючись словами А.Н. Єгорова, котрий зазначає, що політична та адміністративна децентралізація сприяла активізації місцевих органів влади і одним із важливих результатів цього процесу стало формування „міста-підприємця” як територіального утворення, котре має змогу об'єднати місцеві соціальні, політичні і економічні ресурси в єдиний організаційний комплекс, можна стверджувати, що для сучасних міст вагомого значення набувають питання розвитку їх цілісності та управління. При чому, зростання актуальності цих питань є прямопропорційною до їх величини, рівня соціально-економічного розвитку та адміністративного статусу. З цього випливає, що питання управління напряму стосується і самих регіональних систем розселення, оскільки кожне місто системи має певний адміністративний статус, а отже і чітко окреслений управлінський ареал впливу.

Крім того субрегіональні, локальні, районні та первинні системи розселення котрі є системно-структурними складовими регіональних систем розселення, формуються у межах адміністративних областей, міських, селищних та сільських Рад, тобто територій, які мають органи управління.

Таким чином, аналізуючи ті чи інші управлінські взаємозв'язки в середині розселенських систем, можна чітко відслідкувати їх ієрархічно-управлінську структуру, що дає можливість більш обґрунтовано вести мову щодо розмежування систем нижчого рангу, з яких вони складаються. Щоправда, при такому дослідженні, потрібно сконцентрувати свою увагу на управлінських ареалах саме системоформуючих центрів, не забуваючи про принцип функціональної двоїстості ядер систем.

Те що в функціональному плані існуючі форми організації розселення є неоднорідним, а одночасно виступають як основними системоформуючими елементами систем розселення так і виконують функції первинних елементів адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування, дає право стверджувати, що поступовий позитивний розвиток систем розселення як в управлінському так і в функціональному планах, у великій мірі залежить від оптимальності адміністративно-територіального устрою держави.

Сам процес управління розвитком регіональних міських систем розселення не носить чітко визначеного прямого характеру, а є більш опосередкованим. Тобто, таке управління виражається через загальне управління соціально-економічними процесами на різних державних ієрархічних рівнях як в адміністративному так і в господарсько-економічному аспектах. Таким чином, первинними об'єктами державного управління виступають не самі системи розселення, а відповідні соціально-економічні територіальні системи, до складу яких вони входять.

Існуючі тенденції розвитку держави вимагають кардинального переосмислення самої системи державного управління, її оновлення та пристосування до сучасних суспільних та соціально-економічних відношень шляхом застосування в ній нових форм і методів.

Сьогодні є доцільним виділити наступні форми державного управління: програмування, прогнозування та планування соціально-економічного розвитку. Таке виділення є вихідним з того, що загалом державне управління реалізується у формі програми, відповідного їй прогнозу і як наслідок конкретного плану [4].

Що до методів державного управління, то фактично вони виступають конкретними способами дії держави в управлінському плані. На сьогодні їх можна виділити три, а саме: адміністративний, економічний та правовий. Розглянувши вказані методи більш детально, можна чітко помітити певне „тертя” в трактуванні їх індивідуальної сутності. Найяскравіше це прослідковується в економічному та адміністративному.

Так економічні не доцільно розглядати в плані застосування лише конкретних економічних важелів, а більше схилитися до того, що це певні способи конкретного впливу на інтереси і через інтереси на основі застосування певних економічних важелів з урахуванням об’єктивних законів економіки. Що стосується адміністративних то на сьогодні вони є актуальними при критичних ситуаціях в соціально-економічному розвитку держави [4].

Доцільним є використання соціологічних методів, суть яких полягає у виявленні механізмів взаємодії об’єктів і суб’єктів управління, а також механізмів дія котрих є спрямованою на них і на сам процес управління та його результат, системи соціальних чинників та суспільства вцілому [5].

Застосування вказаних методів не повинно носити розрізнений характер, а схилитися до комплексного, що дає змогу їм взаємодоповнювати один одного.

Розглянемо суб'єкти управлінської діяльності, що здійснюють управлінський вплив на особливості функціонування та розвитку існуючих соціально-економічних територіальних систем, а відтак і розселенських систем на різних ієрархічних рівнях. Виходячи з того, що в територіальному аспекті фактичні межі систем розселення відповідають межах існуючих адміністративних одиниць (хоча в більшості випадків це далеко не так) впливає той факт, що суб'єктами державного управління для них виступають існуючі інституції державної влади, які є приуроченими до різнорівневих адміністративних центрів, а, отже, в *основному*, і до їх системоформуючих центрів. Неповність такої відповідності призводить до появи значних проблем управлінсько-функціонального характеру особливо на регіональних і локальних ієрархічних рівнях систем розселення. На думку ряду вчених причиною цього є недосконалість існуючого адміністративно-територіального поділу держави.

Існуючі недоречності в адміністративно-територіальному устрої значно ускладнюють відносини між їх різними суб'єктами. Так, населені пункти чи землі не знаходяться в межах адміністративно-територіальних одиниць, до яких відносяться, що є причиною явища управлінського вакууму. Також має місце накладання повноважень різних органів місцевого самоврядування на одній і тій же території і багато іншого [1]. Таким чином існуючі нині адміністративно-територіальні одиниці фактично вже не можуть оптимально виконувати покладені на них функції.

Як основний вихід з такої ситуації було запропоновано проведення адміністративно-територіальної реформи. Однак ця проблема так і

залишається в підвішеному стані, в основному за рахунок не вирішення питання про керівництво її здійсненням.

Виходячи з викладеного бачимо, що одним з важливих питань при ринковій розбудові держави, є оптимальне й ефективне управління розселенням, при чому дане питання у великій мірі носить загальнодержавний характер. Однак існуючий механізм такого управління характеризується великою кількістю недоліків при своєму функціонуванні.

Основним засобом покращення ситуації є докорінне реформування системи держуправління шляхом застосування нових підходів, форм та методів. При цьому потрібно виходити з потреб регулювання та управління не самими первинними елементами розселенських систем, а всього системного утворення, системоформуючими одиницями якого вони виступають.

1. Дімова О.В. Проблеми місцевого самоврядування в контексті реформування адміністративно-територіального устрою України // Державна стратегія управління місцевим та регіональним розвитком: форми, методи та актуальні проблеми реалізації. – О.: ОРІДУ НАДУ, 2004 том 2 – С 205-207. 2. Доценко А.І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні./ НАН України;– К.: РВПС України, НАН України, 2003. – 76 с. 3. Егоров А.Н. Город как социально-экономический объект управления. НАНУ, ИЭН. – Донецк, 2001.- 134 с. 4. Литвин В.В., Проданова Л.В. Дослідження сутності механізму державного управління із диференціацією його складових // Теорія та практика управління у трансформаційний період. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2001 том 1 – С 210-215. 5. Фролова О.Г. Сучасна класифікація методів державного управління // Теорія та практика управління у трансформаційний період. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2001 том 1 – С 238-242.